

Dette skrev som proband til stamtræet Rasmus Rasmussen (1) i året 1975.

Hvad min far har fortalt mig om sine forfædre. (8 – 47)

Fars (2) familie stammer med én undtagelse fra Danmark og Slesvig. De ældste navne så langt, som vi indtil nu kunne komme tilbage i tiden, var STOKKEDAL (44) og PALLISGAARD (46) med fødselsdatoerne 1731 – 33 og stammede fra sognet Humlum ved Struer i Nordjylland. Der findes endnu i dag to store gårde med disse navne, og de bliver omtalt i Trap Danmark, de danske amter. Om der stadig er nogle af denne familie bosat der, ved vi ikke.

Undtagelsen, med navnet Weissbrodt (40), stammer fra Berlin. Han var skomager og brændevinsbrænder og fik med sin kone, Maria, i 1759 en søn i Salzwedel, i den nordlige del af Harzen. Denne søn, Johann Wilhelm Weissbrodt, havnede på en eller anden måde i Broager, hvor han så blev gift. Hvad hans erhverv var, ved vi ikke. Far (2) mente, han var skrædder. I kirkebogen står kun: Jäger beim Schleswigschen Jägerkorps. Med sin kone, en enkefru Jensen, fødte Helena Magaretha Matthiesen fra Glücksborg, havde han 2 børn. Hendes søn, Jørgen Peter Weissbrodt, født 1801 i Iller, giftede sig 1827 i Hammelev med Mette Jensdatter Stokkendal, som var født i 1802 i Humlum. Deres ene datter, Mette Marie Weissbrodt (5) blev fars mor. Hendes far (10) døde i 1860 af en alvorlig astma i fattighuset i Broager. Far (2) mente, at under de dengang dårlige levevilkår for arbejdere, en lille indkomst, som bolig kun et køkken og et soveværelse, var det ikke noget specielt. Fars far blev ofte kaldt "Jørgen Prøjsen", sandsynligvis fordi hans far (20) var født i Prøjsen. Han var også meget stolt af, at han i Haderslev havde været hos kavaleriet, "Lansenern".

Fars far (4) var født på Ærø og hans forfædre ligeledes, for så vidt vi indtil nu har undersøgt det. Hans far (8) døde i 1837, da han var 1 år gammel, som følge af et styrt med en hest hos dragonerne i Itzehoe, hvor han aftjente sin værnepligt. Han blev kun 43 år gammel. Hans mor, der havde 3 små børn, giftede sig snart igen og fik endnu 3 børn. Han kom altid godt ud af det såvel med sin stedfar som med sine halvsøskende.

Med undtagelse af skomageren var fars forfædre alle beskæftiget i landbruget. Fra gårdejeren til teglværksarbejderen, som jo arbejdede hos bønderne om vinteren.

Far fortalte også følgende om giftermål indbyrdes i familien: En halvsøster til hans far giftede sig med en fætter. En af hendes sønner, Ole Olsen, giftede sig med sin kusine, fars søster Mette- Marie, og en af hendes sønner giftede sig igen med en kusine, datter af fars bror Jørgen fra Guderup på Als. Det var 3 gange fætter og kusine, og alle deres børn var normale og sunde. Så godt går det ikke altid med indgifte.

En bror til fars mor, Johann Wilhelm Weissbrodt, omkom i februar 1864 i sit 38. år, da han med et læs strå, siddende som kusk, ikke hurtigt nok kunne komme af vejen for det danske militær. Artilleristerne, som var på tilbagetog fra Dybbøl, væltede uden videre hans køretøj, og fars onkel omkom derved.

Hvad min far har fortalt mig om sine forældre og sin ungdom. (2,4,5)

Fars far (4) Rasmus Rasmussen blev født 1836 på Ærø, var arbejder, fiskede også indimellem eller arbejdede på små skibe. Dengang kom der hver sommer mange ærøboere til Broagerland for at arbejde på teglværkerne og således også bedstefar i 1866, da han var 30 år gammel. Soldat havde han aldrig været, fordi han havde trukket frinummer. I Broager lærte han fars mor (5) at kende og giftede sig med hende i 1867. Bedstemor, Mette –Marie Weissbrodt, var født i 1833 i Hammelev ved Haderslev, hvor hendes far, Jørgen Peter Weissbrodt, havde lært hendes mor, Mette Jensdatter Stokkendal, at kende og havde giftet sig med hende. Senere flyttede de så tilbage til Broagerland, hvorfra hendes far stammede.

Bedstemor skal have været meget smuk og dygtig. Hun havde været forlovet med Christian Wolf, søn af en parcellist. Hans mor havde altid været imod denne forbindelse og fik sin søn overtalt til, at han ikke ville gifte sig med bedstemor, da han skulle have et barn med hende.. Således stod hun der temmelig alene i 1860. Hendes mor var død i 1858, hendes far var alvorlig syg, og hendes søskende kunne kun hjælpe meget lidt. Skammen var dog ikke større, end en teglværksejer og en sognefoged tilbød at være faddere. Men Familien Wolf måtte meget hurtigt flytte, fordi hun i bogstaveligste forstand blev agtet af hele befolkningen.. Bestemor modtog megen hjælp, fik overalt godt arbejde; blandt andet var hun amme hos en skibsreder i Flensborg.

Efter brylluppet med bedstefar (4) boede de i Iller ved Broager, hvor bedstemor døde i 1899. Derefter boede bedstefar et år hos fars bror, onkel Jørgen i Guderup på Als, rejste så tilbage til sin fødeø, hvor han døde i 1915.

De havde inkl. Christian Wolf, som aldrig fik at mærke, at han var uægte, 7 børn:

- 1) Christian Wolf, født den 16.1.1860, landmand. Det fædrene navn, Wolf, beholdt han.
- 2) Mette Marie, født den 22.10.1867, gift med sin fætter, Ole Olsen på Ærø.
- 3) Hans Holm, født den 27.7.1869, arbejder; hans søn blev gift med min søster Christine.
- 4) Jørgen Peter, født den 11.6. 1871, smedemester i Guderup på Als
- 5) Johann Wilhelm, født 30.12. 1872, min far (2), overpostkontrollør.
- 6) Rasmus Erik, født den 14.8.1874, arbejder og fisker.
- 7) Peter, født den 14.6.1877, arbejder og pedel.

Alle havde et særdeles godt forhold til hinanden

Livet var dyrt, lønnen lille og således måtte alle børn tidligt lære at arbejde med, for at kunne føre et anstændigt liv. Om sommeren, hvor de arbejdede på teglværket, boede de, som andre familier, i et stort, muret skur med tagpap. Skuret var opdelt i forskellige rum, et til hver familie. Rummet måtte tillige være køkken, soveværelse, stue og stald for høns og svin, for disse for dem livsvigtige husdyr kunne de ganske enkelt ikke efterlade derhjemme uden pleje og opsyn. Da der kun blev arbejdet på akkord, var dette nødvendigt for at spare den delvis lange hjemvej. Man kendte kun "Des Schusters Rappen", apostlenes heste.

Allerede i en alder af 3 måtte hvert barn hjælpe med at vende de lufttørrede sten. I en alder af 10 kom de om sommeren som hyrdedrenge til bønderne, og når de var 11 ofte allerede hele året. Så snart de var konfirmerede, måtte de sørge for sig selv, og de fleste kom som yngste karle til bønderne. Bønderne var alle gårdejere, for småbønder og husmænd kendte man ikke på denne egn.

At være syg var dyrt i hine dage, og den bedste og billigste medicin var en snaps 3 gange dagligt efter maden. Dengang var 5 pfennig mange penge, og far kan huske, at han engang, da han skulle have fyldt en lille brændevinsskande hos købmanden, igen måtte hjem for at hente 5 pfennig, for snapsen var gennem den nyligt indførte brændevinsskat i Tyskland blevet dyrere. Det var en lille katastrofe, fordi daglønnen kun var 1 – 2 mark.

Bedstefar har jeg kun set én gang i 1914, kort før 1. verdenskrig. Da besøgte han os i Tønder, og vi børn var forbavsede over, at han skulle have en snaps morgen, middag og aften.

I en alder af 6 år skulle børnene i skole. Om sommeren blev der ikke undervist meget, fordi børnene skulle hjælpe til med at tjene penge. Undervisningen var på tysk, med den undtagelse, at der af 6 religionstimer skulle undervises på dansk i 4. 1887 blev far (2) konfirmeret på dansk. Af 150 konfirmander blev kun 3 konfirmeret på tysk. Hans lærere ville dengang hjælpe far med at blive lærer. Det ville far ikke; han ville være fri og ikke tigge sig halvvejs gennem studiet. Far vidste sandsynligvis, at denne hjælp var ærlig ment af mange mennesker, men der fandtes lige så mange, der kun ville have et ”godt” navn og forventede livslang taknemmelighed. Og netop derfor ville far selv bringe det til noget.

I sommeren 1927 var jeg sammen med far et par dage på Broagerland på besøg hos hans brødre. Da viste han mig på det ene teglværk skurene, i hvilke hans forældre med deres børn o.s.v. havde boet om sommeren. Det har bestemt ikke altid været dejligt. Men når man ikke kender det anderledes, affinder man sig med meget. Godt at de tider er forbi. I 2. verdenskrig er jeg truffet på de samme forhold i mange landsbyer i Polen og i Rusland. Heller ikke de kendte andet; det havde altid været sådan.

Den sommer blev der for sidste gang arbejdet på det gamle teglværk: og det var hårdt arbejde. Kun godt, at det blev forbudt at lade børn arbejde. Lermaterialet blev gravet ud og transporteret til en slage grube, hvor et gammelt øg uafbrudt blev drevet rundt i leret, indtil massen var blevet godt blandet og kunne formes. Min fars brødre, der her som gamle specialister havde påtaget sig dette arbejde, fyldte leret i forme til mursten, strøg det glat, fjernede formen og stillede stenene til tørre på træhylder, før de kunne brændes. De to tanter Anna’er lavede tagsten af ler, der var særlig godt æltet. Leret blev omhyggeligt trykket ned i en plan træform med en slags kagerulle. I formen var der anbragt en fordybning til den tap, ”Halteknacken”, der brugtes til at fæstne stenen, således at den bestod af ét stykke. Så blev denne form vendt om på et andet plant bræt. I tappen blev der stukket et hul til den senere fæstetråd, og så blev denne lerplade igen vendt over på en s-formet træform, så den fik den rigtige profil. På disse forme skulle teglstenene nu tørre, indtil de var hårde nok til, at de kunne holde sig selv.

Så snart tilstrækkelig mange mur- og teglsten var tørre, blev disse af fyrmesteren og hans hjælpere lagt i lag på ildstedet, næsten ligesom en trækulmile. Mellem disse stenblokke blev der lagt træ og briketter på en sådan måde, at der kunne komme tilstrækkelig med luft igennem, således at brændet varmede roligt og regelmæssigt uden at slå over i lyse flammer. Når milen var stor nok, blev den dækket med græstørv og jord og forsynet med små passager til frisk luft. De kunne lukkes og åbnes efter behov. Så fik man ilden rundt

omkring til at flamme op, og nu blev der nat og dag passet på, at ilden ikke blev for stærk eller gik ud. Når så brændingen efter fyrmesterens mening havde været længe nok, blev milen overladt til sig selv, indtil den var afkølet, for så at blive ryddet bort. Far viste mig så det nye teglværk med de dengang moderne maskiner og brandkamre, hvor arbejdet i forhold til tidligere næsten kunne kaldes det rene barnemad.

Efter at far i nogle år havde arbejdet hos bønderne som yngste karl, ansøgte han i 1892 om prøjsisk statsborgerskab, som blev ham tildelt den 25.4. 1892. Dette var nødvendigt, fordi bedstefar(4) jo var dansk statsborger, og han og hans familie som såkaldte optanter faktisk var statsløse. Hans brødre blev ligeledes prøjsiske statsborgere. Den 6.1.1893 blev far indkaldt til militærtjeneste, først til Harburg, så til Bremen til det "6. Kompagnie im 1. Hanseatischen Infanterieregiment Nr.75." Som det fremgår af hans "Militärpass", var far en god soldat og skytte. En tid var far oppasser hos sin kaptajn, som godt kunne lide ham. Dette venskab ophørte, da far ved et skyderi havde en dårlig dag, og kaptajnen bildte sig selv ind, at han havde villet drille ham. Fra tiden omkring 1914 kan jeg huske, at far, når vi på en af vores søndagsspadsereture kom forbi et skydetelt, som var stillet op til en eller anden fest, forsøgte at vinde et par gode cigarer ved hjælp af sit skyderi.

Far havde købt sig en tysk grammatik for at kunne tale og skrive et godt tysk, fordi han senere ville til postvæsenet. Endnu i sine sidste år beherskede han såvel den tyske som den danske grammatik næsten perfekt. En aften sad han sammen med sine kammerater på kasernen og hev en avis over til sig, som dog set fra hans synsfelt stod på hovedet. Hans kammerater begyndte selvfølgelig at drille ham, men holdt op dermed, da far virkelig kunne læse alt, og fra nu af var han ikke mere kun "ein dummer Bauer".

Det er egentlig mærkeligt – eller alligevel ikke? – at mænd, der engang har været soldat, og selv når de hader krigen nok så meget, aldrig glemmer deres soldatertid og ofte fortæller deres familie om den, eller diskuterer og fortæller om den sammen med venner og gamle kammerater. Min far har ofte for os drenge demonstreret parademarch, geværgreb og lignende og forklaret, hvad det gik ud på. Da vi i 1928 fik vores første radiomodtager, spillede et militårkester engang "Pariser-Einzugmarsch". Da den netop var fars regimentsmarch, opførte han igen for os parademarchen og sang dertil den tekst, som alle soldater i verden selv laver til "deres march" og som holder i generationer. Teksterne er ikke altid stuerene, men for det meste meget lystige. Vi børn lo hjerteligt, og mor var forfærdet, da hun hørte, hvad far sang:

« Steck an de Lamp un brenn di nich,
Steck den Finger in den Mors un klemm di nich,
Du schasst di doch wat schämen
Den Finger in den Mors to steken «

Den 21.9.1894 blev han hjemsendt fra militærtjenesten og efter et par år mere ved landbruget endelig 1897 ansat ved postvæsenet som landpostbud. Først i Gråsten, så i Hokkerup og i Emmersbøl, hvor han på sine tjenestelige ture i Nykirke lærte mor at kende. De blev forlovet, blev gift i sept. 1900 og flyttede til Gråsten, hvortil far var blevet forflyttet.